

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

**ЗАХІДНИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ**

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ЦЕНТР УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКОГО НАУКОВОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА»**

ЦЕНТР
українсько-європейського
наукового співробітництва

**Збірник тез
Міжнародної науково-практичної конференції
«Конвенція про захист прав людини і
основоположних свобод в контексті
75-річної діяльності Ради Європи»**

**м. Хмельницький
08 листопада 2024 року**

Жеребний Владислав Олександрович

Захист приватного життя дітей в онлайн-просторі та соціальних мережах у контексті 8 статті Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.....36

Завадська Уляна Олегівна

Вплив рішень ЄСПЛ на європейську міграційну політику: Захист прав біженців та мігрантів у ЄС.....37

Завтур Віктор Андрійович

Питання повторного затримання особи в світлі положень статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини.....40

Заїка Юрій Олександрович

Право на батьківство як особисте немайнове право.....42

Іваницький Андрій Миронович

Роль ЄСПЛ у вирішенні міждержавних спорів: аналіз скарг України проти російської федерації та виклики міжнародного правосуддя44

Ivanova Roxsolana Yuriivna

An analysis of the Europe Convention on Human Rights function in conflicting regions as portrayed in the Russo-Ukrainian War.....45

Іванцова Зоя Анатоліївна

Проблематика реалізації прав людини в Україні: порівняльний аналіз Європейської конвенції з прав людини та Конституції України47

Кириченко Олександр Анатолійович

Необхідність докорінного реформування сутності і функцій інституту президента держави, органів прокуратури, публічнотури, адвокатури та інших антиделіктних органів у контексті виконання вимог Європейського суду з прав людини49

Кірик Алла Юрїївна

Вплив членства України в Раді Європи на внутрішні реформи.....51

Кокошко Федір Іванович, Ключев Георгій Олександрович

Практика Європейського суду з прав людини в контексті російсько-української війни53

Колосов Ілля Вадимович

Захист права на мирне володіння майном релігійної громади: досвід ФРН та українські реалії.....54

Костенко Дмитро Васильович

Право на інформацію в умовах воєнного стану: підхід та практика Європейського суду з прав людини.....55

Крушинський Сергій Антонович

Мотивування вердикту присяжних у міжнародній практиці.....57

Кузніченко Оксана Валеріївна, Заснов Ілля Олегович

Захист прав працівників у практиці Європейського суду з прав людини59

Україні поки що навіть не починали примусово припиняти, однак це не зупиняє представників інших релігійних конфесій від вандалного силового захоплення церковного майна, чого інакше, як бандитизмом або розбоєм, назвати важко.

6. Упевнені, що подібні інциденти невинувато псуватимуть репутацію України в очах міжнародних партнерів, адже у таких випадках і близько не може бути мови про правову державу, верховенство права, пропорційність втручання у право, справедливість та розумність компенсації і т.п., що є ключовою ознакою цивілізованого європейського суспільства та маркером саме європейської демократії. Навіть гасла боротьби з нелюдським і звіриним ворогом не можуть виправдовувати вчинки, які наводять на думку про наявність таких же дикунських рис у громадян нашої держави!

7. Відтак, у питаннях, пов'язаних з втручанням у будь-яке право, гарантоване Конвенцією чи Протоколами до неї, маємо спиратись винятково на законодавство ЄС, прецедентну практику ЄСПЛ, виважену та справедливу законну процедуру, законні та обгрунтовані судові рішення національних судів та, у разі необхідності, легальні інструменти їх виконання, аби не зіткнулись у подальшому з питаннями компенсацій за втрачене майно та репутаційними ризиками, які б могли призвести до втрати довіри чи поставити під питання реалізацію євроінтеграційного вектору нашої держави.

Література:

1. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> (дата звернення 22.10.2024 року).
2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 22.10.2024 року).
3. Українське право. URL: <https://ukrainepravo.com/international-law/european-court-of-human-rights/nsrshchyetshchkyapamra-v-usitspkrrk-fkhakhkhk-1-tyeuysgs-tuskhsnsots-es-zhvs> (дата звернення: 22.06.2022).
4. Bürgerliches Gesetzbuch (BGB). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html#BJNR001950896BJNE000301377> (дата звернення 22.10.2024 року).
5. Закон України «Про захист конституційного ладу у сфері діяльності релігійних організацій» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3894-20#Text> (дата звернення 22.10.2024 року).

Костенко Дмитро Васильович,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня зі спеціальності «Право»
Університету економіки та права «Крок»

Право на інформацію в умовах воєнного стану: підхід та практика Європейського суду з прав людини

Право на інформацію, як невід'ємна складова свободи вираження думки передбачена статтею 10 Європейської конвенції з прав людини [5], що ратифікована Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997 (надалі – ЄКПЛ).

В умовах збройного конфлікту це право набуває особливого значення, оскільки доступ громадян до правдивої та неупередженої інформації стає критичним для підтримки громадського порядку, захисту прав людини реалізації права на життя. Водночас під час війни держави можуть стикатися з необхідністю обмеження права на інформацію задля забезпечення національної безпеки, громадського порядку та захисту інтересів держави. Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), виступаючи вищою інстанцією для тлумачення та застосування ЄКПЛ, неодноразово розглядав питання обмеження права на інформацію в контексті конфліктів та воєнних дій. Суд постійно шукає баланс між правами особи на доступ до інформації та необхідністю захисту державних інтересів. Цей процес ґрунтується

на принципах пропорційності, правової визначеності та необхідності втручання у права особи.

Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації (війни або іншої суспільної небезпеки) передбачений Міжнародним пактом про громадянські і політичні права [6] (ст. 4), а також Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод [5] (ст. 15). Стаття 18 ЄКПЛ передбачає, що обмежені, дозволені згідно цієї Конвенцією щодо зазначених прав і свобод, не застосовуються для інших цілей ніж ті, для яких вони встановлені. Зокрема, питання меж домінування публічних інтересів під час воєнного стану були предметом розгляду А.С. Чистякової [7].

Одним із ключових аспектів, які розглядає ЄСПЛ, є питання пропорційності обмежень в тому числі на доступ до інформації. Суд неодноразово підкреслював, що в умовах надзвичайного стану або війни держави мають право обмежувати доступ до певних видів інформації, однак такі обмеження повинні бути чітко обґрунтованими та застосовуватися лише тоді, коли це дійсно необхідно для захисту національних інтересів.

Так, у справі *Observer and Guardian v. the United Kingdom* [3] ЄСПЛ розглядав питання тимчасового обмеження публікації матеріалів, що стосувалися державної безпеки Великобританії. Суд зазначив, що обмеження публікації може бути виправдане, якщо воно є необхідним для захисту національної безпеки та інших легітимних цілей. Проте втручання повинно бути пропорційним, а обмеження – лише тимчасовим заходом, доки існує загроза. Аналогічно, у справі *Leander v. Sweden* [2] ЄСПЛ наголосив на тому, що право на доступ до інформації не є абсолютним, особливо коли йдеться про державну безпеку. Суд погодився з тим, що Швеція мала право обмежити доступ до секретних архівів, якщо це було необхідним для захисту національної безпеки. Водночас Суд підкреслив, що держава повинна обґрунтувати, чому саме це обмеження є необхідним та пропорційним. У випадках, пов'язаних із збройними конфліктами, ЄСПЛ неодноразово підкреслював, що право на інформацію є важливим елементом демократичного суспільства. У справі *Sürek v. Turkey* [4], пов'язаній із публікацією матеріалів про курдський конфлікт, Суд зазначив, що навіть у випадку конфліктів свобода інформації повинна бути забезпечена, оскільки вона сприяє формуванню публічної думки щодо дій держави. Однак, якщо публікація може спричинити загрозу національній безпеці, обмеження можуть бути допустимими, але лише за умови пропорційності та чіткого правового обґрунтування. Також заслуговує на увагу справа *Novaya gazeta and Milashina v. Russia* [1]. Згідно матеріалів провадження заявницю-журналістку було засуджено за критику рішень органів влади та національного державного експерта Міністерства оборони, які відповідали за розслідування загибелі людей на крейсері. За результатами розгляду справи було визнано порушення статті 10 Конвенції (право на свободу вираження поглядів).

Збройна агресія РФ проти України ставить нові виклики перед ЄСПЛ у сфері захисту права на інформацію. Україна, захищаючи свої національні інтереси, запровадила певні обмеження на доступ до публічної інформації, зокрема через постанови уряду, які регулюють доступ до державних реєстрів та інформаційно-комунікаційних систем під час воєнного стану. Проте, такі обмеження можуть бути оскаржені громадянами у ЄСПЛ, якщо вони вважають, що держава перевищує свої повноваження, порушуючи право на інформацію. ЄСПЛ буде оцінювати ці обмеження на предмет їх відповідності принципам правової визначеності, пропорційності та необхідності.

З урахуванням висвітлених рішень ЄСПЛ, можна зробити висновок, що будь-яке втручання у право одержувати і передавати інформацію повинно бути пропорційним і мати чітке правове обґрунтування. Держава повинна довести, що обмеження необхідні для досягнення легітимної мети і що існує прямий зв'язок між обмеженням та захистом національної безпеки чи громадського порядку. Обмеження не повинні бути надмірними, а їх тривалість та інтенсивність мають відповідати ступеню загрози. Одночасно стверджувати чи не був порушений баланс між інтересами державної безпеки та правом громадян на отримання інформації можна оцінювати виключно ретроспективно.

Література:

1. Case Novaya gazeta and Milashina v. Russia (Application no. 45083/06). URL: <http://surl.li/hmahto> (дата звернення: 17.10.2024)
2. Case of Leander v. Sweden (Application no. 9248/81 26/03/1987). URL: <http://surl.li/dacsfp> (дата звернення: 17.10.2024)
3. Case of Observer and Guardian v. the United Kingdom (Application no. 13585/88 26/11/1991). URL: <http://surl.li/kvfnyb> (дата звернення: 17.10.2024)
4. Case of Sürek v. Turkey (Application no. 26682/95 08/07/1999). URL: <http://surl.li/kfrhby> (дата звернення: 17.10.2024)
5. Європейська конвенція з прав людини: протокол від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 17.10.2024)
6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 17.10.2024)
7. Чистякова А. С. Права людини в умовах воєнного стану. Законодавство. Судова практика / за заг. ред. В. С. Ковальського. Київ: Юрінком Інтер, 2024. 316 с.

Крушинський Сергій Антонович,

кандидат юридичних наук, професор

завідувач кафедри кримінального права та процесу

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

Мотивування вердикту присяжних у міжнародній практиці

Ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ) визначає зміст права на справедливий судовий розгляд. Хоча у цій нормі прямо не закріплена вимога про вмотивованість судового рішення, однак у низці рішень Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) наголошується, що вона є складовою цього права. Національне кримінальне процесуальне законодавство (ч. 1 ст. 370 КПК України) також передбачає, що судові рішення повинні бути законним, обґрунтованим, вмотивованим.

Прецедентна практика ЄСПЛ вимагає, щоб суди у своїх рішеннях викладали підстави для їх винесення з метою демонстрації сторонам, що їх вимоги належним чином розглянуті, почуті, забезпечення можливості обвинуваченому ефективно скористатися правом на його оскарження, підготуватися до свого захисту (рішення у справах «Hadjianastassiou v. Greece», «Suominen v. Finland» та інші) [1; 2]. Водночас, у визначених законом випадках кримінальні провадження розглядаються судом присяжних, зокрема, в Україні це можливо за таких умов: 1) розгляд здійснюється щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі (матеріально-правова умова); 2) наявність клопотання обвинуваченого щодо розгляду провадження судом присяжних, яке може бути заявлене під час підготовчого судового засідання (процесуальна умова) [3, с. 116-117].

Варто відзначити, що на сьогодні в Україні модель суду присяжних не є «класичною» і не передбачає якоїсь специфіки щодо мотивування його рішень, адже присяжні усі рішення приймають спільно з професійними суддями. Однак, в державах, в яких функціонує «класична» модель суду присяжних з розмежуванням повноважень журі присяжних і професійних суддів, виникає питання щодо необхідності вмотивування вердикту присяжних, в якому вони вирішують питання про те, чи мала місце подія кримінального правопорушення, чи винуватий обвинувачений у його вчиненні та чи заслуговує він на поблагливе ставлення до нього [3, с. 118].

Зарубіжні дослідники підтверджують актуальність цієї проблеми, вказуючи, що значна частина рішень присяжних виноситься необґрунтовано, без наведення відповідних мотивів, з ігноруванням норм закону, доказів, досліджених в судовому засіданні [4, с. 526; 5, с. 272]. Практика зарубіжних держав з цього приводу не є одноманітною.

Наприклад, в державах англосаксонської правової сім'ї (США, Англія, Уельс) журі присяжних ухвалюють вердикти, які вони не зобов'язані обґрунтовувати та умотивовувати,